

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.9.1>

УДК 351.75.14

В. М. Купрійчук,

*д. держ. упр., професор, професор кафедри права та публічного управління,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7229-1749>

А. А. Клочко,

*д. філос. публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри права та публічного управління,*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1691-2333>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ УРЯДІВ ДОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ (1917–1920 РР.) В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

V. Kupriichuk,

*Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor of the Department of Law and Public Administration,
Zhytomyr Ivan Franko State University*

A. Klochko,

*Doctor of Philosophy in Public Management and Administration,
Associate Professor of the Department of Law and Public Administration,
Zhytomyr Ivan Franko State University*

IMPLEMENTATION OF THE ELEMENTS OF THE EXPERIENCE OF THE STATE POLICY OF HUMANITARIAN DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN GOVERNMENTS DURING THE NATIONAL LIBERATION STRUGGLE (1917–1920) IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN- UKRAINIAN WAR

Державна політика гуманітарного розвитку будь-якої держави може бути успішною за умови використання нею всього наявного історичного досвіду в цій сфері. У спішна трансформація нинішнього українського суспільства неможлива без глибоких перетворень у його духовному житті. У свою чергу, такі перетворення можуть бути конструктивними, привести до очікуваних результатів тільки тоді, коли опиратимуться на потужний фундамент історичного досвіду, на критичне переосмислення причин злетів і по разок минулих часів. Одним із найбільш яскравих і значущих періодів у державній політиці гуманітарного розвитку Української держави була епоха національно-визвольної боротьби українського народу 1917–1920 рр.

Доба української національної революції 1917–1920 рр. позначена кількома знаковими подіями, які справили потужний вплив на кристалізацію тогочасної державної політики гуманітарного розвитку Української держави: 22 січня 1918 р. за IV Універсалом Української Центральної Ради(УЦР) Українська Народна Республіка(УНР) стала «самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою»; 19 жовтня цього самого року Українська Національна Рада у Львові проголосила, Північну Буковину та Закарпаття «одноцільною українською національною територією», яка невдовзі дістала офіційну назву – Західноукраїнська Народна Республіка(ЗУНР); нарешті, 22 січня 1919 р. настав день ухвали Акта злуки УНР і ЗУНР.

Стратегічною метою державної політики гуманітарного розвитку різних українських держав 1917–1920 рр. була консолідація українського народу довкола проблем державотворчої діяльності, спрямованої на відродження та повноцінне функціонування української нації. Незважаючи на розбіжності ідеологічного і політичного характеру різних українських урядів 1917–1920 рр., усі вони розглядали гуманітарну сферу як потужний каталізатор і рушійну силу всього комплексу суспільних перетворень і приділяли їй навіть найскладніші історичні періоди належну увагу. Українська Центральна Рада, Гетьманат П. Скоропадського,

Західноукраїнська Народна Республіка, Директорія УНР максимально робили все можливе для радикальної трансформації всіх складових гуманітарної сфери: освіти, науки, моралі, політичної свідомості, національної самоідентифікації, релігії, культури тощо. Енергійно створювалися нормативно-правова, інституціонально-організаційна, кадрова-управлінська, матеріально-технічна бази і надавалися необхідні кошти (фінансові ресурси) для їх створення та функціонування.

The state policy of humanitarian development of any state can be successful if it uses all available historical experience in this area. The rapid transformation of the current Ukrainian society is impossible without deep transformations in its spiritual life. In turn, such transformations can be constructive, lead to the expected results, only when they rely on a powerful foundation of historical experience, on a critical rethinking of the reasons for the ups and downs of past times. One of the most vivid and significant periods in the state policy of humanitarian development of the Ukrainian state was the era of the national liberation struggle of the Ukrainian people in 1917–1920.

The era of the Ukrainian national revolution of 1917–1920 was marked by several significant events that had a powerful impact on the crystallization of the then state policy of humanitarian development of the Ukrainian state: on January 22, 1918, according to the IV Universal of the Ukrainian Central Rada (UCR), the Ukrainian People's Republic (UNR) became "an independent, independent, free, sovereign state"; On October 19 of the same year, the Ukrainian National Council in Lviv declared Northern Bukovina and Transcarpathia a "unitary Ukrainian national territory", which soon received the official name - Zachidono Ukrainian People's Republic (ZUNR); finally, on January 22, 1919, the day of the resolution of the Act of Unification of the UNR and the ZUNR came.

The strategic goal of the state policy of humanitarian development of various Ukrainian states in 1917–1920 was the consolidation of the Ukrainian people around the problems of state-building activities aimed at the revival and full functioning of the Ukrainian nation. Despite the differences in the ideological and

political character of the various Ukrainian governments of 1917–1920, all of them considered the humanitarian sphere as a powerful catalyst and driving force of the entire complex of social transformations and paid due attention to it even in the most difficult historical periods. The Ukrainian Central Rada, the Hetmanate of P. Skoropadskyi, the West Ukrainian People's Republic, the Directorate of the People's Republic of Ukraine did their utmost to radically transform all components of the humanitarian sphere: education, science, morality, political consciousness, national self-identification, religion, culture, etc. Regulatory-legal, institutional-organizational, personnel-management, material-technical bases were energetically created and the necessary funds (financial resources) were provided for their creation and functioning.

Ключові слова: *державна політика, гуманітарний розвиток, гуманітарна сфера, український уряд, імплементація, національно-визвольна боротьба 1917-1920 рр., російсько-українська війна.*

Keywords: *state policy, humanitarian development, humanitarian sphere, Ukrainian government, implementation, national liberation struggle of 1917-1920, Russian-Ukrainian war.*

Постановка проблеми. Історичні уроки українського державотворення доби національно-визвольної боротьби 1917–1920 рр. у відродженні духовності та інших сфер життєдіяльності суспільства (як позитивні, так і негативні) сьогодні під час воєнного стану російсько-української війни мають привертати найпильнішу увагу в середині країни. Їх урахування могло б у теперішній воєнний час упередити суверенну Українську державу від численних помилок, поспішних і малоефективних управлінських рішень.

Управлінські гуманітарні перетворення, які здійснювались національними урядами у 1917–1920 рр. залишили в українській історії незабутній відтінок. Саме ця доба за тривалістю короткострокова, проте в умовах довготривалої попередньої бездержавності надзвичайно є важливою

для історичної легітимації новітньої Української держави, а особливо під час російсько-української війни та повоєнний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ролі і значимості імплементації елементів досвіду державної політики гуманітарного розвитку українських урядів доби національно-визвольної боротьби (1917–1920 рр.) в умовах російсько-української війни ще не знайшла свого ґрунтового висвітлення у фаховій літературі. Ця проблема порушувалася лише побіжно в узагальнюючих працях з питань державної політики гуманітарного розвитку, авторами яких є, зокрема, В.Трощинський, В.Карлова, Р.Небожук, М.Кравченко, П.Петровський, О.Валевський, Г.Чміль В.Євтух та інші.

Метою статті є розкриття сутності елементів державної політики гуманітарного розвитку українських урядів доби національно-визвольної боротьби (1917–1920 рр.) в контексті значення досвіду цієї політики в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Гуманітарні процеси, що відбувалися в Україні за доби національної революції 1917-1920 рр. являли собою визначне явище в українській історії. Саме ця доба ознаменувалася кардинальною перебудовою суспільно-політичного і культурного життя України на національних державно-управлінських засадах, що стало можливим після падіння російського самодержавства. Гуманітарна сфера не лише була втягнута в орбіту цих перетворень, а й більше того – саме тут формувалася духовна основа процесу національного самовизначення, потужна рушійна сила всього комплексу суспільних та управлінських трансформацій. Однак розгортання державної політики гуманітарного розвитку в Україні доби національно-визвольної боротьби відбувалося за складних умов, в час потрясінь і змін суспільного ладу, запеклої боротьби з антидержавницькими зовнішніми і внутрішніми силами, що не могло не позначитися на розвитку національної освіти, науки, культури, всієї гуманітарної сфери в цілому.

Гуманітарний розвиток в Україні у 1917-1920 рр. був одним з інструментів розвитку громадянського суспільства, впровадження якого сприяло створенню умов для відкритого і прозорого державного управління.

Гуманітарний розвиток – це модель удосконалення суспільства шляхом наближення до потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального розкриття творчо-продуктивного потенціалу нації й самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних потреб та інтересів.

Державна стратегія гуманітарного розвитку українських урядів у 1917-1920 рр. ґрунтувалася на гуманістичних ідеалах, світоглядних орієнтирах і культурних традиціях українського народу, загальнолюдських цінностях та універсальних стандартах прав людини, окреслених в Універсалах Української Центральної Ради, Конституції Української Народної Республіки (далі УНР), «Грамоті до всього українського народу» і «Законах про тимчасовий державний устрій України» Гетьманату П.Скоропадського, Законі «Про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії» Західноукраїнської Народної Республіки (далі ЗУНР), «Декларації» Директорії УНР та ухваленому 22 січня 1919 р. Акті про Злуку УНР і ЗУНР.

Проблеми, на розв'язання яких була спрямована політика гуманітарного розвитку. Головною складовою державної політики гуманітарного розвитку України в добу національно-визвольної боротьби 1917-1920 рр. були національна освіта, наука, культура, релігія, єдина інфраструктура взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання.

Незважаючи на стрімкий розвиток протягом 1917-1920 рр. гуманітарної сфери та вагомий внесок урядів УНР, Гетьманату та ЗУНР, у її трансформацію, нерозв'язаними залишалися такі проблеми: вдосконалення нормативно-правової і методологічної бази, що давало б змогу органам державної влади та органам місцевого самоврядування, громадським

організаціям, суб'єктам господарювання та окремим громадянам максимально впливати на гуманітарні процеси і водночас повноцінно використовувати надані ними можливості в суспільному житті; неврегульованість на законодавчому рівні питання надання культурних послуг, а також умов активної співпраці держави і громадянського суспільства; відсутність інтегрованої системи розвитку національної гуманітарної сфери та належної управлінської взаємодії в реалізацію гуманітарної політики органів державної влади та органів місцевого самоврядування; низька якість та недостатня кількість професійних кадрів, які забезпечували громадян освітніми та культурними послугами; недостатній рівень обізнаності більшості державних службовців та представників місцевого самоврядування українознавстві зокрема у знанні української мови тощо; повільність процесів українізації в органах державної влади та місцевого самоврядування; відсутність єдиних стандартів та регламентів функціонування системи документообігу в органах державної влади та гуманітарній сфері зокрема, адаптованих до тогодення; недостатність необхідних фінансових та матеріально-технічних ресурсів і ефективного механізму їх використання.

На розв'язання проблем, розвитку гуманітарної сфери органами державної влади та органами місцевого самоврядування, вагомий негативний вплив справляла, також, їх недостатня міжвідомча та міжрегіональна взаємодія поміж собою. Багато питань не могли бути конструктивно вирішені лише самотійними зусиллями окремих органів виконавчої влади.

Основним механізмом організації взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадянами і суб'єктами господарювання повинен був стати суспільно-культурний діалог, як передумова здійснення цілісної системної взаємодії всіх причетних до розвитку гуманітарної сфери суб'єктів політичного життя країни. Тільки в такому рівноправному діалозі можна домогтися максимального врахування інтересів та потреб громадян у гуманітарній сфері та ефективно реалізувати

прийнятті в умовах консенсусу управлінського рішення, що передбачає рівну відповідальність учасників за втілення у життя намічених кроків.

З метою забезпечення ефективного гуманітарного розвитку в добу української національної революції 1917-1920 рр., урядам, керівництву УНР, Гетьманату та ЗУНР, в першу чергу необхідно було б здійснити комплекс організаційно-технологічних заходів, чітко розмежувати повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації політики в гуманітарній сфері та здійснювати координацію їх діяльності на всіх рівнях.

Мета, принципи і завдання державної політики гуманітарного розвитку. Стратегічна мета державної політики гуманітарного розвитку українських урядів 1917-1920 рр. вбачалася у визначенні засад та створенні умов для досягнення європейських стандартів якості національної освіти, науки, культури, відкритості й прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в єдності чітким, обґрунтованим визначенням основних положень Програми діяльності урядів 1917-1920 рр. спрямованої на відродження та повноцінне функціонування української нації.

Національний розвиток гуманітарної сфери передбачав створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та їх спільнотами шляхом надання їм доступу до державних культурних, освітніх, наукових та релігійних об'єктів, можливості отримати безкоштовні послуги освіти, науки, культури, що явилось потужним поштовхом відродження моральних цінностей українського народу, підняття його політичної свідомості, національній самоідентифікації українців тощо.

Основними принципами державної політики гуманітарного розвитку українського державотворення 1917-1920 р. були: прозорість і відкритість органів державної влади та органів місцевого самоврядування; доступність наявних культурних цінностей та гуманітарна безпека самореалізації духовних потреб; єдині технічні стандарти і взаємна сумісність гуманітарної

політики для всіх соціальних верств регіонів та етносів; орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг.

З урахуванням переваг технологій гуманітарного розвитку *завданнями* організації розвитку гуманітарної сфери в Україні у добу національно-визвольної боротьби 1917-1920 рр. були: забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина, в тому числі гендерної рівності на доступ до державних інституцій гуманітарної сфери та духовно-культурну самореалізацію; найширше залучення громадян до участі в управлінні державними справами; удосконалення технологій державного управління гуманітарною сферою; підвищення якості управлінських рішень; встановлення рівних можливостей для гармонійного розвитку людини, дотримання справедливості, гарантування належної якості культурних послуг держави незалежно від статі, віросповідання, етнічної належності, регіону проживання, громадян; створення системи перманентного навчання громадян протягом усього життя; організація передачі і довгострокового зберігання пам'яток охорони старовини і мистецтва у державних архівах, музеях, бібліотеках, підтримка їх в актуалізованому стані та надання доступу до них.

Шляхи і засоби розв'язання проблеми, строки реалізації політики гуманітарного розвитку. Реалізація державної політики гуманітарного розвитку в добу українського державотворення 1917-1920 рр. здійснювалася шляхом формування управлінської моделі, що передбачала відповідні механізми з вирішення питань у цій сфері на державному, регіональному та місцевому рівнях, правове, фінансове та організаційне забезпечення, а також розвиток міжнародного співробітництва. Формування такої політики потребувало від українських урядів (УНР, Гетьманату, ЗУНР) розробки довгострокової Національної програми гуманітарним розвитком України, яка стала б основою формування Програми Генерального Секретаріату УНР (пізніше реорганізувався в Раду Народних Міністрів УНР), Ради Міністрів Гетьманату П.Сконропадського, Державного Секретаріату ЗУНР протягом

всього періоду, передбаченого на її виконання. Однак зумовлена історично складними обставинами короткочасна діяльність цих урядів не дозволила створити таку програму.

З метою реалізації державної політики з питань гуманітарного розвитку українські уряди по можливості забезпечували: провадження узгодженої діяльності в гуманітарній сфері всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування із залученням інститутів громадянського суспільства та представників інтелігенції; удосконалення принципів державного управління, структури і функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які відповідали за розвиток гуманітарної сфери; визначення переліку освітніх, культурних, наукових установ з подальшим переведенням їх в державну і комунальну власність; удосконалення гуманітарних процесів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування шляхом використання інформаційних ресурсів; створення інформаційної інфраструктури гуманітарного розвитку (мережі національно орієнтованих освітніх, наукових, просвітницьких закладів та установ, театрів, музеїв, бібліотек, архівних фондів тощо); підготовку кваліфікованих кадрів, які забезпечували впровадження елементів управління, освітою, наукою, культурою, вихованням патріотизму, релігійної свідомості тощо.

Реалізація державної політики гуманітарного розвитку, яка впроваджувалася протягом 1917-1920 рр., складалася з трьох основних етапів.

На першому етапі (березень 1917- квітень 1918 рр.) Українською Центральною Радою передбачалося: окреслення політико-правових і гуманітарних позицій, визначення мети і завдання української державності;

- ствердження суверенітету народу і суверенітету держави, національної самоідентифікації українців; забезпечення основних прав людини в усіх складових суспільного життя передусім в гуманітарній сфері; децентралізації державного управління та фінансів у галузях освіти, науки,

культури; забезпечення прозорості використання державних коштів; розподіл гуманітарних функцій між окремими органами державної влади; створення єдиної загальнодержавної системи переведення діловодства на українську мову; українізація судового та адміністративно-державного апарату; розроблення необхідної нормативно-правової та гуманітарної бази, зокрема щодо відродження української мови, освіти, культури, створення широкої мережі національних вищих, загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів, культурно-освітніх установ, збільшення кількості українських періодичних видань тощо; запровадження українізації середньої та вищої школи, підготовку україномовних педагогічних кадрів; створення при вищих навчальних закладах і на курсах при шкільних округах кафедр українознавства та української мови; прийняття розгорнутої програми національної системи управління освітою і виховання молоді; державне управління гуманітарною сферою національних меншин.

На другому етапі (квітень – грудень 1918 р.) Гетьманатом Української Держави П.Скоропадського планувалося забезпечити: створення сприятливих умов для залучення громадських організацій до управління державними справами в реалізації гуманітарної політики; впровадження в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування типових організаційних рішень у сфері гуманітарного розвитку; трансформацію законодавчо-гуманітарного процесу; послідовну конкретну державно-управлінську позицію гуманітарної розбудови; нормативно-правову, фінансово-матеріальну й організаційну бази для розвитку гуманітарної сфери; розробку концепції державного будівництва початкової, середньої та вищої освіти; створення Української Академії наук як осередку наукових знань і фундаментальних досліджень; розбудову архівно-бібліотечної справи, музеїв, закладів мистецтва; створення правового підґрунтя з охорони і збереження національної історико-культурної спадщини в Україні як однієї із складових гуманітарної політики; реалізацію державної політику у сфері кіномистецтва та театральної культури;

розбудову видавничої справи та інформаційної інфраструктури гуманітарного розвитку; трансформацію гуманітарної політики національних меншин.

На третьому етапі (грудень 1918-1920 рр.) Директорія УНР та Західноукраїнська Народна Республіка передбачали забезпечити: формування правових засад гуманітарної політики на принципах гуманізму та демократизму, глибокій повазі до прав людини і національних меншин, врахуванні соціальних і гуманітарних потреб населення; українізацію адміністративно-державного апарату; реалізацію нової концепції державного управління системою освіти; удосконалення державної політики у сфері культури і мистецтва; концептуалізацію підходів до українізації галузей освіти, науки, культури; удосконалення регулювання мовних прав національних меншин; реалізацію права населенням на отримання інформації; реорганізацію системи державного управління дошкільного виховання дітей; здійснення фінансово-матеріальної підтримки українського книговидавництва; модернізацію державної політики у сфері збереження та охорони культурної спадщини, різних видів пам'яток; суттєве покращення матеріальної винагороди педагогічним працівникам, зрівняння їх у правах з державними службовцями; координацію державної політики у сфері кіномистецтва, архівно-бібліотечної справи, театрального та музичного мистецтва, розвитку графіки і артистичного малярства, архітектури і скульптури.

У підсумку ці заходи мали забезпечити духовне відродження нації, створення потужної інтелектуальної основи українського державотворення.

Конструктивні досягнення державної політики гуманітарного розвитку. Реалізація державної політики гуманітарного розвитку українськими урядами в добу національної революції 1917-1920 рр. дала змогу, крім іншого: національному розвитку гуманітарної сфери, якій передбачав створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; взаємодії з

громадянами та їх спільнотами шляхом надання їм доступу до державних, культурних, освітніх, наукових та релігійних об'єктів; можливості отримати безкоштовні послуги освіти, науки, культури, що явилось потужним поштовхом відродження духовних цінностей і української нації та світової культури тощо; розвитку історичної пам'яті, політичної свідомості, національної самоідентифікації українського народу.

Висновки з проведеного дослідження. Комплексне системне ознайомлення на широкій джерельній базі з різними складовими елементами державної політики гуманітарного розвитку українських урядів в добу національної революції 1917-1920 рр., дає змогу, зокрема:

1. З'ясувати особливості цієї політики на різних етапах українського державотворення (Українською Центральною Радою, Гетьманатом Української Держави П.Скоропадського, Директорії Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки).

2. Критично узагальнити досвід роботи українських урядів в добу національної революції 1917-1920 рр. щодо тодішніх трансформацій гуманітарної сфери;

3. Розробити на цій основі конкретні пропозиції щодо можливостей імплементації цього досвіду у практику державного управління України в умовах російсько-української війни.

Література

1. Купрійчук В. М. Гуманітарна політика українських урядів у добу національної революції (1917-1920 рр.) : монографія. Київ, 2014. 378 с.

2. Купрійчук В. М. Гуманітарний розвиток Української Держави в добу П. Скоропадського. Київ: Вісн. НАДУ, 2011. Вип. 4. 247 с.

3. Купрійчук В. М. Культурний розвиток українського суспільства в 1917-1920 рр. Аналітика і влада: журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самовряд. Київ : НАДУ, 2011. № 3. 316 с.

4. Купрійчук В. М. Політика культурного розвитку в історії українського державотворення (1917-1920 рр.). Зб. наук. пр. Вип. 1. Київ : Вид-во НАДУ, 2011. 260 с.

5. Купрійчук В. М. Державне управління гуманітарним розвитком національних меншин в Україні у добу національної революції (1917-1920 рр.). Київ: Вісн. НАДУ, 2012. 239 с.

6. Купрійчук В. М. Законотворча діяльність Центральної Ради у сфері гуманітарної політики (березень 1917 – квітень 1918 року). Державне управління: теорія та практика: Електрон. фах. вид. Київ : НАДУ, 2012. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/index.htm>

7. Купрійчук В. М. Нормативно-правове регулювання гуманітарної політики в добу Гетьманату (квітень-грудень 1918 р.). Аналітика і влада: журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування. Київ : НАДУ, 2012. № 5. 284 с.

8. Купрійчук В. М. Правове забезпечення розвитку гуманітарної політики в добу Директорії УНР (грудень 1918-1920 рр.). Державне управління: теорія та практика: електрон. фах. вид. Київ : НАДУ, 2012. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12KVM>

9. Купрійчук В. М. Внесок вітчизняних та зарубіжних дослідників у з'ясування проблем державної гуманітарної політики українських урядів 1917-1920 рр. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 4 (56). 228 с.

10. Купрійчук В. М. Нормативно-правове забезпечення розвитку гуманітарної політики Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918-1919 рр.). Київ : Вісник НАДУ, 2012. Вип. 4. 274 с.

11. Купрійчук В. М. Реформування системи управління освітою в Україні в 1917-1920 роках. Київ : електрон. фах. вид. НАДУ, 2011. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kupriychuk.pdf>.

12. Купрійчук В. М. Розвиток освітніх процесів у період Української національної революції 1917-1920 років. Київ : Зб. наук. пр. НАДУ, 2011. Вип. 2. 279 с.

13. Купрійчук В. М. Проблеми формування мовної політики в сфері освіти в Україні у добу національної революції (1917-1920 рр.) Київ : зб. наук. пр. ІКНАМУ, 2012. 160 с.

14. Купрійчук В. М. Державне управління у галузі освіти Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918-1919 рр.). Київ : Вісн. НАДУ, 2013. Вип. 1. 278 с.

15. Купрійчук В. М. Національне книговидання як складова державної гуманітарної політики доби Української національної революції 1917-1920 рр. Одеса : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ, 2011. Вип. 4 (48). 216 с.

16. Купрійчук В. М. Реалізація політики українських урядів у сфері культури в період національно-визвольної боротьби 1917-1920 рр. Дніпропетровськ : ДРІДУ, 2012. – Вип. 2 (13). 247 с.

17. Купрійчук В. М. Українська преса 1917-1920 рр. як джерело вивчення державотворчих процесів гуманітарного розвитку в добу національної революції. Київ : Вісн. НАДУ, 2012. № 1. 319 с.

18. Купрійчук В. М. Державне управління гуманітарним розвитком національних меншин в Україні у добу національної революції (1917-1920 рр.). Київ : Вісн. НАДУ, 2012. Вип. 3. 239 с.

19. Купрійчук В. М. Вплив товариств «Просвіта» на державотворчі процеси гуманітарного розвитку доби української національної революції (1917-1920 рр.). Київ : НАДУ, 2013. Вип. 1. 263 с.

20. Купрійчук В. М. Роль Головного управління мистецтв та національної культури як суб'єкта державного управління в умовах трансформації гуманітарної політики в добу Української Держави гетьмана П.Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.). Київ : Вісн. НАДУ, 2014. № 1. 109 с.

References

1. Kuprijchuk, V.M. (2014), Humanitarna polityka ukrains'kykh uriadiv u dobu natsional'noi revoliutsii (1917-1920 rr.) [Humanitarian policy of Ukrainian governments during the period of the national revolution (1917-1920)], Vyd-vo Yevrop. un-tu, Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Kuprijchuk, V. (2011), "Humanitarian development of the Ukrainian State in the era of P. Skoropadskyi", *Visn. NADU*, vol. 4.

3. Kuprijchuk, V. (2011), "Cultural development of Ukrainian society in 1917-1920", *Analitika i vlada*, vol. 3.

4. Kuprijchuk, V. (2011), *Polityka kul'turnoho rozvytku v istorii ukrains'koho derzhavotvorennia (1917-1920 rr.)* [The policy of cultural development in the history of Ukrainian statehood (1917-1920)], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

5. Kuprijchuk, V. (2012), "State management of humanitarian development of national minorities in Ukraine during the national revolution (1917-1920)", *Visn. NADU*, vol. 3.

6. Kuprijchuk, V. (2012), "Legislative activity of the Central Rada in the field of humanitarian policy (March 1917 - April 1918)", *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 1, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/index.htm> (Accessed 25 June 2024).

7. Kuprijchuk, V.M. (2012), "Normative and legal regulation of humanitarian policy during the Hetmanate period (April-December 1918)", *Analitika i vlada*, vol. 5.

8. Kuprijchuk, V. (2012), "Legal support for the development of humanitarian policy in the days of the Directory of the Ukrainian People's Republic (December 1918-1920)", *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 2, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12KVM> (Accessed 25 June 2024).

9. Kuprijchuk, V.M. (2013), "The contribution of domestic and foreign researchers to the clarification of the problems of the state humanitarian policy of the Ukrainian governments in 1917-1920", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 4 (56).

10. Kuprijchuk, V.M. (2012), "Regulatory and legal support for the development of the humanitarian policy of the West Ukrainian People's Republic (November 1918-1919)", *Visnyk NADU*, vol. 4.

11. Kuprijchuk, V.M. (2011), "Reforming the education management system in Ukraine in 1917-1920", *Elektron. fakh. vyd. NADU*, vol. 1, available

at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kupriychuk.pdf> (Accessed 05 Aug 2024).

12. Kuprijchuk, V.M. (2011), "Development of educational processes during the Ukrainian National Revolution of 1917-1920", Zb. nauk. pr. NADU, vol. 2.

13. Kuprijchuk, V.M. (2012), "Problems of language policy formation in the field of education in Ukraine during the national revolution (1917-1920)", Zb. nauk. pr. IKNAMU.

14. Kuprijchuk, V.M. (2013), "State administration in the field of education of the West Ukrainian People's Republic (November 1918-1919)", Visn. NADU, vol. 1.

15. Kuprijchuk, V.M. (2011), "National book publishing as a component of the state humanitarian policy of the era of the Ukrainian National Revolution of 1917-1920", Zb. nauk. pr. ORIDU NADU, vol. 4 (48).

16. Kuprijchuk V.M. (2012), "Implementation of the policy of Ukrainian governments in the field of culture during the period of the national liberation struggle of 1917-1920", DRIDU, vol. 2 (13).

17. Kuprijchuk, V.M. (2012), "The Ukrainian press of 1917-1920 as a source of studying the state-building processes of humanitarian development in the era of the national revolution", Visn. NADU, vol. 1.

18. Kuprijchuk, V.M. (2012), "State management of humanitarian development of national minorities in Ukraine during the national revolution (1917-1920)", Visn. NADU, vol. 3.

19. Kuprijchuk, V.M. (2013), "The influence of "Prosvita" societies on the state-building processes of humanitarian development during the era of the Ukrainian national revolution (1917-1920)", NADU, vol. 1.

20. Kuprijchuk, V.M. (2014), "The role of the Main Directorate of Arts and National Culture as a subject of state administration in the conditions of the transformation of humanitarian policy in the era of the Ukrainian State of Hetman P. Skoropadskyi (April-December 1918)", Visn. NADU, vol. 1.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2024 р.